Journael 95

75
K 66



Missyve van syn Princelyck Excellentie

Anno 1608.

21


MAVRITIVS D.G. NATVS AVR. PRINC. COMES NASSAVIAE, MARCHIO VEHRAE ET VLISS. GVB. PROVIN. BEL.VN. MARIS PRAEF. etc.

Copia

Missive van sijn Princelijcke Excellentie Grave Maurit de Nassau Gouverneur ende Capne Generael over de gheunieerde Provintie/ Gesonden aende Steden van voorss provintie in data van ~~13.e~~ Octobris 1608.
·23.e·

Eerentfeste etc. Op't registeren so ons bij eenige Gecommitteerde op ons versoeck ter handen gestelt seeckere geschrift oft redenen dienen voor het bestandt inde vergaderinge der Heeren Staten van Hollandt overgegeven/ het welcke wij geexamineert bevonden hebben bij onsen lesten brieffken en apostillen dat beneffen ons gesonden gemeenschap wederleydt daertoe wij ons dan refereren/ onnoodich achten nader daer op te seggen maer willen v. Crijden allien ten overvloet en tot waerschou// winghen hier bij aenwijsen dat vuyt t'vorss geschrift bekent wordt dat die vyandt ons nimmermeer sal accorderen eenen absoluten afstandt van sijne pretensien/ en dat daerom sonder fondament gestelt wordt dat onder die voor gestelde woorden begrepen en ons toegestaen sinde sijn t'gene die vyandt wel expresselijck

tes weigeren der inconvenienten ende
swaricheyden van oorloghe die bij dit geschrift
binnen onder gewoonte bereedt uytgenomen
worden, soo te considereren dat immers
beter is alle de selve uyt te staen, ende
van Godt een goede uytcompste te verwachten
als in s'vyandts handen te vallen, volgen
den ouden regel houden dat een slechte
oorloghe beter is als eene onseeckere paeys
offte bestandt sy. Dat als rede versekerheyt
van dit tractaet aencompt, zijn onse meeninge
gheensins v. Luyden tot het oorloghe te
raeden, wanneer ghij anders mochtet leven
in eene versekerde vrede, die welcke wij
in dese handelinge niet en connen bemercken
uyt oorsaecken dat alles wat ende bij
t'voorsz. geschrift verhaelt wordt alleen
bestaet in ydele worden, daerop men onses
erachtens den staet vant landt niet en
can vertrouwen, mits twee redenen, namentlyck
datmen v. Luyden sucht te bewegen tot
retracteren vande fundamentale resolutien
en beloften daerop dese handelinge is
aengegaen, t'welck ons billick veroorsaeckt
om op t'effectueren van sodanige resolutien
weynich te bouwen, ten anderen om dat wij

welcken regel niet alleen strictel onderhouden
is geweest bij eenen persoonen niet bij den genen
die nu van contrarij advijs zijn / maer men
heeft oick bij alle wegen tegengestaen den
genen die den selven regel sochten t'impugneren
houden alsulcke voor ondienstige en schadelicke
lieden in onsen staet / en dat met sulcke
constantie datmen oick d'intercessien van
keijser, Coning van Vranckrijck / Engelandt,
Denmarcken / Polen / Princen des Rijcx
welcke van iemanden anders eenige plaetse
daer tegen heeft laeten vinden / selffs
niet d'intercessie van Coninginne van
Engelandt in Jaere 1587. als die landen
geinfecteert waren met periculose factien /
als Nimmegen / Sutphen / Deventer / Grave /
Breda en Groeningen in sviants gewelt
waren / en d'ordinarise middelen van
lande binnen ij.c M. gulden ter maent niet
vijf en brachten sic. datmen noch leger
noch geschut noch Ruijterij conde te velde
brengen / en daerenboven als deur t'struijten
van bondt die landen in hoochste
benautheit geraeckt waren.

Bij d'Authoriteit des Coninck van Vranckrij
en heeftmen Etc. niet connen beweecht

vvorden in Jaere 1598. als het tractaet
tot Vervins vvorde gesloten, niet tegenstaen
men vvel sach dat die vrede in vranckrijck
getroffen zijn, de gansche last vant oorloch
op dese Landen vallen soude, en dat onse
middelen ongelijck cleinder vvaren als nu,
en vvij van onse macht ter zee noch geene
preuve gedaen, noch gesien en hadden dat
vvij den Coninck van Spagnie daermede
tot redenen conden brengen,

Maer t'gedacht eenigen tijt herwaerts
heeftmen beginnen voor te staen datmen
soude mogen handelen als die vijandt
zijne pretensien totte heerschappije deser
Landen quiteren wilde, even als offmen
hier voormaels daerop niet en hadden
gelett, dwelmen alle handelinge ende
conditien uuijtsloot, en alle swaricheijt
ende cesseren alsmen sich niet en begaff
onder die regieringe van vijandt, sonder
veel andere wichtige redenen hier toe
te langh om te verhalen, ende voornamentlijck
geconsidereert gewest, dat simpelijck het
handelen pernicieus was ten aensien dat
onsen staet inde alliancie van soo veel

Wesen hebben datmen niet gelycke voorslagen
van goede ordre ende versterckinge malcanderen
heeft gebracht tot bestryt van deerste tresoriers
onder belofften dat voorder expiratie der
selver niet alleen/ alles geaccepteert ende
geconsenteert maer oick geeffectueert
souden wesen/ ende dat naer eenige beschryv
vinge daerop gevallen die saecken sulcx
syn gedifficulteert dat tot noch toe die
minste resolutie veel weyniger eenich
effect daer op gevolcht syn commen niet anders
vermoeden dan datter noch veel min soude
volgen indien die tresoriers gesloten waren/
dies veel vergeefs daer op te letten staet/
want die vyandt ons tallen tyden niet
alleen gedurende den tresoriers in gelycke
ende meerdere vreese ende perikelen stellen
can alsmen ons gesecht by dit geschrift
syn te beelden maer oick insonderheyt
naeden wyt ganck van selve/ al waermede
die vreese ende perikelen soo veel meerder
sullen wesen als onse macht cleynder
ende des vyandts grooter geworden syn sal
sonder dat wy den eenich woordt in dit
geschrift bevinden dat eenige ordre
daertegen tot dese gedaen sal werden

Vreck en hun die middelen vant landt
soe vernielt ende datmen eenighe quade
offe nadelige conditien begheert aen te
nemen / begeeren wij sulcx dat ghi lieden
v. stucke vvaernemen en die conservatie
van. v. vaderlandt en van. v. selven
vvel ernstelijck behartigen vvilt / makende
die vaste versekeringe dat vvat
ghi lieden nu niet en bedinckt / ghi
nimmermeer vercrijghen sult / Ende. ons
des alles t'uvvert verlatende bevelen
v. lieden hier mede. Etc:

Maurits.

Burgem[eeste]rs. Regierders en gemeene vroetschappen.

Erentfeste &c. Bij onse voorgaen van 23 Septembris lestleden hebben wij U. luyden amptshalven gewaerschouwt vant tgeene ghijl[uyden] tuwer conservatie te considereren en te doen hebt in desen voorgeslagenen handelinge van trewes, en alhoewel wij niet en twijffelen off ghijl[uyden] sult onse trouwhertige vermaninge als U. luyden ten besten geschiet met behoirl[ijcken] ernst verstaen en aengenomen hebben, wes hem U. luyden onder deselve handelinge verder sal mogen bejegenen als oprechte patrioten betrachten, en dat ons sulcx onnoodich ware geweest U. luyden dienaengaende wijder te onderrichten en te vermanen, die wijle nochtans die heeren Ambassadeurs desen dagen mede haere nieuwe propositien noch overgelevert hebben een groot discours dienende om niet alleen haere E: eerste propositie den 27 Augusti lestleden opt stuck van trewes gedaen te bevorderen maer ooch om den voorss. ons brieff te refuteren, en

volgens v. lieder goede resolutien voorgenomen
teneemeren, Eerw. haer. E: dan seer veel
specieuse redenen bij brengen, en niet te min
bekennen, dat de tegen niet veel wichtige
wederreden dienen, sij vingen dat een oprecht
liefhebber des vaderlants billick bewegen
woordt om sijn reden tegen te openbaeren,
te meer oock de selve heeren Ambassadeurs
gene volcomene kennisse hebben connen van
aert van onsen Staet weghe vant gemeine
tusschen ons gepasseert, soo sijn wij
daer door veroorsaeckt om ons contrarie bedencken
v. lieden, hier bij wederom mede te deilen
en door die voorss occasie wat omstan
delijcker als wij wel gewoon zijn te
deduceren die motiven die wij hebben om
den raedt van heeren Ambassadeurs niet
te volgen.

T'is notoir dat van beginne deser oorloge
voor een fondament van onsen staet, bij den
eerwaerdichsten en getrouwsten deser landen
altijt is gehouden geweest Metten viandt
niet te handelen En dat wij sonder verderf
van onsen staet in gene handelingen conden
treden, niet schoon wanneer wij alles dat
wij mochten begeren hadden mogen vercrijgen

leden die onderscheiden zijn / in gesintheiden /
voornemen en interesten soe bestaen / en
datmen onderscheets in onderlinge dissentien
geraecken en dewijl articul gestelt zijn tobelet
den eenen meer als den anderen betreffen
mochte / vuijt dien meer deurt oorloch
beschadicht zijn als dander / datmen daer
deur soude comen te vallen in contentien
jalousien en suspicien / en datmen also
voorts bij gebreecke van auctoriteijt vuijte
[?]nde te versien geraecken soude in
scheuringe / en contentie in onverbrimel
verderff en ruijne ofte emmers elcx anderen
tot eenige schandelen reconciliatie dringen /
vuijtmits den vijant onse disordre siende
altijt soude vuijghebaerts gaen / en dat wij
[?]tegens eendrachtich blijven / niet en souden
connen gebroken worden / gelijck de ervarentheijt
vande voorgaende handelinge had geleert / en
oft tselve in dese handelinge alreede niet
genouchsaem bevonden soe can een ijder vuijt
het gepasseerde lichtelijck ordelen / daer soe
veel onderwegen geweest dat als schoon
goede conditien gemaeckt en gearresteert
waren de selve, doch bij veranderinge van
tijden en gelegentheden niet en souden onderhouden
worden beijden neemen die selffs aengingen
tobeleeft die vijandt (: siende de wapenen :

lesten Junij. 1607. gemeenesaem refuseerde, en
bij een acte van 16en September 1607. in sulcker
wegen restringeerde datmen claerlijck speuren conde
datmen d'selve van hem niet en hadde te
verwachten / vanden grote swaricheit omme
te consenteren van op te voorsz acte, in
handelinge te treden, dan eintelijck is men
bij advijs en inductien van heeren Ambassadeurs
te vuyt vande voorsz restrictien afgeweecken
datmen den 23e. December. 1607. goet
gevonden heeft in handelinge te commen
sonder op te voorsz aggreatie, verder instantie
te doen mits dat de Provincien malcanderen
eendrachtelijck oprechtelijck en ter goeder trouwen
beloofden dat het eerste article van
handelinge soe wel van vrede als van
stilstandt vuytdruckelijck soude moeten
gestelt en toegestaen worden der landen
vrijheyt, en dat den Coninck van
Spaignien: en Aertshertogen daer niet en
pretendeert en sulcx inder bester forme,
en bij gebreecke vandien dat d'handelinge
gebroken en het Oorloge met gemeene
macht hervat soude worden, meijnende also
malcanderen wel versekert t'hebben deur
dien men sonder afstandt van sulcke
pretensien niet en soude handelen, en bij gebreecke
vandien gelijckelijck en sonder scheuringe
Oorloge weder aennemen,

Volgen t'welcke inde handelinge van
vrede gecommen zijn soo bij den vande .j.e
articulen vandien met advijs van voors
heeren Ambassadeurs ende bewillinge van
beyde parthijen naer lange beraetslaginge
ende rijpe overweginge van alle woorden gemaect
een formulier van voors verclaringe t'welck
mede brengt in wat vougen beyde de
parthijen als oock de heeren Ambassadeurs
verstaen hebben dat de voors erkentenisse
vander landen vrijheyt ende afstandt
van s'vyants pretensien behoorde te geschieden
als die selve sufficant ende bundich souden
wesen, sulcx onder mede dat die renunchiatien
soo nodich bij een besonder articul naerder
ende inder bester forme soude worden gestelt

Maer uyt dan besloten wordt, dat die
meyninge, verstandt ende intentie van beyde
parthijen mitsgaders van heeren Ambassadeurs
altijt geweest soo dat die woorden gestelt
inde voors acte van .24.e Aprilis .1607. niet
sufficant en waeren om te doden die
pretensien van vyandt maer dat die gestelt
moesten worden inder beste forme dat soo van
geen tijtel ofte wapenen te voeren ende voor
haer ende haere naecomelingen met behoorlicken
renunciatien ende beloften van ten eeuwigen dagen
(want die vrede voor ebich soo) opde
landen niet te pretenderen.

Naerdien nu dit artijcule eens affgehandelt ende
geaccordeert is, soo en behoort in geen dispute
gestelt noch uitt het geringste gewaercken te
worden vant zelve. Tot dit voorss vrede
handelinge soe lang gecontinueert ende diversche
puncten ten wedersyden gesloten en toegestaen
zijn, en dat tot weinich beyde Provincien
Steden en Leden vandien als beyden vyandt
selffs

Want by weynige Provincien ende Leden
der selver en can Datrian niet gewaercken
worden eiuermits zij omme sich tegen d'voorss
Inconvenienten te versekeren malcanderen
belooft hebben soe wel die handelinge van
vrede als van treves aff te snyden, by
aldien niet d'voorss verclaringe in beste
forme niet en conde vercrygen ende mits die
forme en mach nu niet gedisputeert worden
wtsluyten het voorss artijcule die forme so
solemnelick als bevyn geaccordeert en
besloten is gewaect want die forme
nu wederom in dispute te willen trecken
en is niet anders als die scheuringe een
Colour te geven

Doch is voor tegen die dispute, die forme
belangende voorsien twee resolutien d'welcke
in dato den 3en Augusti gevolcht ende
een resolutien vande heeren Staten van
Hollandt van 29en Inhoudende dat d'voorss

verclaringe off erkentenisse sal blyven, voor
altijt ende naer expiratie van treves / het
zij datter vrede ten principaele gemaect
worde, off niet / ende die tweede in date den
iij^e Septembris lestleden, ende bij den gesanten
vanden Aertshartoge de gelijckt wordt te spreecken
bij soe verre zij byden Coninck van Spaengen
voor laesten deses selven maents niet en
waren gelast omme d'voors. erkentenisse
te doen voor altijt / ende tractaete, volcht
dat scheen mij bij gemeen consent d'voors.
verbintenisse, beloften ende resolutien souden
mogen te niet doen tractaete sonder peryckel
van onsen staet niet can geschieden / mede
d'mirabel van dese resolutie niet en mach
gewaerckt worden / sonder t'publicke geloof
te verorten / oock schoon die meeste stemmen
sulcx verstonden / want de naerder unie van
Utrecht mitsgaders t'verbondt tusschen die
steden ende leden van Hollandt gemaeckt zijn
saecken van d'ordonnancie natuere geen overstemminge
toe en laten ende op dat dit aventuere van
stemmen ons niet en soude verperen inde
voors. swaricheden sie zijn d'voors. beloften
ende verseeckeringen gedaen want selve niet
te sullen stemmen / maer te blijven bijde voors.
resolutien sonder veranderinge omme niet te
vallen in d'inconvenienten die wij om
voor oogen sien.

Die vuyle dan die ors resolutien zijn genomen
alsoe een verbandt dienen tot voorcomminge
van alle scheuringen die vuyt die verscheidenheit
vande advisen souden mogen spruyten/ oft annemen
van eersten voet en soe voorts tot andere
men oft beseyden souden oft willen schrijden/ daer
voor soe dese handelinge aldermeest staet
te vreesen/ soe moet oock volgen dat die
gemeene die sonder algemeen en eendrachtich
consent eenichsints oft willen declineren van
voors resolutien ofte vant gemeene met soe
goede kennisse solemneelick metten vijandt
soe geaccordeert haer believen te buyten
gaen en alsoe versaecke zijn/ sonder
dissentien toebiestien/ ende scheuringen van alle
vuyt souden mogen commen te rijsen die daer
ouertreden vande resolutien als
van eendrachticheit zijn genomen/ en in die tot handthoudinge
tegendeel dat die deele van eendracht
competeert den genen die begeren te blijven
onse bij tgene eendrachtelijck soe besloten
vbant juden vbi beginnen onse gemeene
resolutien te veranderen, te brengen/ oft
te breecken/ soe en commen vbi onse kleyne
met ontgaen.

Die Gecommitteerde van vijandt en commen oock
met gheen fundament bijde Treves te twijffele

treckten tgene bijt E.M. articul van vrede
handelinge is toegestaen, vut scheijn die
vrede handelinge gebrocken is, gemerct
t'affstaen van haer pretensien opte landen
niet anders en is dan die verclaringe van
eenerleij saecke die inder selver forme toe
gesecht is, soe wel bij Treves als Vrede
En Italien viet in beide gevallen inde selve
forme gedaen met woorden, die hen lieden,
noch niet meer en bewaert in eere reputatie
offte substantie, wanneer die gedaen wordt
in Treves dan inde vrede, soe dat indien
si ons wilden accorderen die substancie vant
gene hij ons belooft En beide handelinge
van vrede toegestaen hebben, si en souden
sich aendie woorden bij hen lieden eens goet
gevonden niet geensins stooten, En all t'gene
bij hen lieden nu voorgegeven wordt en
zijn maer bedrieghelijcke pretexten.

Maer om die waerheit te seggen, so wordt
die vijandt Turc alleen gemoveert, deur
hope van ons met ijdele doctrine En
opschrivingen gaende woorden in dispute
En oneenicheit, En volgens in scheuringe
En alsoe vinten tot eenre reconciliatie te
brengen, twelck zijn eenich treckten is
Turc bij aennaemelijcke deser handelinge heefft

beleydt / sonder yet gedacht te hebben die ghesinnen
op dese landen ter goeder trouwen te quiteren
geleystenen by soo vele goede advysen van
alle canten gewaerschout so gewacht
t'welck ons emmers billick achterdencken
behoort te geven / en te bewegen van geen
andere formulieren te hooren spreken / verseeckert
datmen t formulier niet en soude obligeren /
[illegible] die substantie oprechtelijck [illegible]
tuestanen / sy vragen dat hemen dit selue
meer sy dispute treckt hoe wy ons daer
van meer moeten versekert hinden / en
niet deser meeder standt vasticheit ons
daer tegen opdoemen.

Wy vertrouwen vastelijck dat die heeren
Embassadeurs van dese onse gelegentheit
wel bevaren / geinformeert gewacht datse
ons geensins en souden raeden om deur
veranderinge vande fundamentale regulen
van onse regeeringe / en van resolutien en
verbonden / mede wy malcanderen verseekert
hebben omme te treden in eenige
daer voor wy en onse ouders handelinge
hebben / geschickt / dit alles wederom te
bringen in dispute / en ons deur te stellen
in hazardt van twee dracht en ondergancke /
en dit om aen te nemen eenen stilstant

van veel Jaeren die soe weinich inder werelt
sijn gepractiseert geweest / Ende die de heeren
Ambassadeurs selffs bekennen niet tegenstaen
die redenen bij haer E: aengeleget / seer veele
swaricheden ende incommodienten onderworpen
te sijn / Soe dat alsoe apparent is deur
den selven stilstandt van erger als beter
conditie souden worden / ten minsten is buyten
twijffel dat de vijandt daer deur in
beteren ende versekerden staet soude worden
gestelt / ende naer expiratie van trefues
meer voordeels op ons hebben als hij
gedurende sulcken tijt van trefues op
ons bij openbaer Oorloge soude connen
gewinnen.

De Autoriteit van Coningen ende van heeren
Gesanten mitsgaders die beneficien die wij
van haere Matn ontfangen hebben verobligeren
ons billick tot allen mogelijcken respecte
ende danckbaerheit in allen tgene dat wij ons
vermogen oock eerlijck ende deuchdelijck is
maer wij moeten versekert sijn ende op
haer gerechticheit ende goede genegentheijt
volcomentlijck ons vertrouwen datse van ons
niet begeeren / toebelooven soude mogen verstaen
anders te wesen Soe dat wij desen niet
anders valt te examineren dan off dese

treffmes en conditien die ons vberden geproponeert
sodanich zijn dat men niet versekerhait
en voordeel van onse staet daerop sonde
commen in onderhandelinge.

Want indien die so daenich bevonden wordt
dat onsen staet daer deur sonde vallen
in perikel en merckelyck achterdeel so en
cammen ons niet Vdenetten dat wij op onse
eygene conservatie letten vick wij tselve
niet doen sonder ons te begeven tegen den
eedt en schuldigen plicht daer mede wij aen
lande verbonden zijn / tot als voor allen
oprechten patriotten immers zijn die
Coningen en prinsen ons niet begeren
noch deur haere authoriteit behooren
te dringen ook niet tegenstaen onse
opinie van haeren macht verscheiden zijn
deur deen dese deliberatie allen ons
en niemandt anders toe commeteren.

Staende dan hier alleen te delibereren oftmen
met voordeel en versekerhezt van
onsen staet / behoudenisse en welvaeren
van goede ingesetenen die daer voor
so veel hebben geleden in handelinge
van langen stilstandt behoort te
treden

Soo dunckt ons voor ons advijs datmen
behouden sal ende acht ende die getrouwicheit
diemen elck anderen bij soe vaste resolutie
ende verbonden heeft belooft ende daerop men
malckanderen heeft gebracht, mede om
geen schemeringe te veroorsaecken door
onbrueck vant geene eendrachtelick is
besloten, ende en mach gebruycken vant voorsz
ende bijde vrede handelinge opde
souverainiteyt ten wedersijden geaccordeert
maer datmen dien volgens behoort te
hebben eene verclaringe van souverainiteyt
gestelt met goede, clare ende geensins
tweesinnige ofte contrarie, dan inde
selfde woorden die int voorsz articul
begrepen staen, ende datmen tot in
deese handelinge en behoort te commen
voor, ende al eer die Eertshertogen die
selve verclaringe bijden Coninck van
Spaignien sullen hebben te wege gebracht,
so mits redenen voren verhaelt als die
ghene die wij aengeteeckent hebben op
elck articul vant discours der voorsz
heeren Ambassadeurs hier meenen gaen
versterken dat ghij tijden daerop letten

en resolveren wilt met sulcken ernst
en sinceritheyt als v. Ed: eygene ghewa
ten hoochsten vereyscht, wy v. luyden
vertrouwen, en ghy luyden tselve voor
tvaderlandt en die posteriteyt gedenc
ke verantwoorden

Dit wyllen wy ons hier mede tegen
het landt en v. luyden voor Godt en
die werelt van ons deur gequeten
en van allen onheyl die anderssins den
lande overcommen mochte gheexcuseert
en voorts alles tot v. luyder eygen
voorsichticheyt, gewonelycken zyn en so
menichmael bewesene courage ende
trouwicheyt gestelt hebben,

Burgem.rs Regierders en gemeene vroet
schappen.